

2012-04-02
MF/AJH
Dnr 40/12

Remissvar
U2011/698/UH

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Synpunkter på förslagen i Högskoleverkets rapport Läraryrsförsörjningen för de nationella minoriteterna - hur kan den tryggas?

Lärarnas Riksförbund har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ovanstående rapport.

Sammanfattning

Lärarnas Riksförbund instämmer i följande förslag:

- Satsning på akademiska miljöer för de nationella minoritetsspråken.
- Möjlighet att utbilda sig till lärare i minoritetsspråk på grundläroverutbildningens inriktningar mot förskoleklass och 1-3 samt 4-6 och på ämnesläroverutbildningens båda inriktningar.
- Inrättandet av en ”särskild läroverutbildning” för de nationella minoritetsspråken, främst riktad mot yrkesverksamma som saknar behörighet.
- Satsningar på stipendiefinansierad akademisk utbildning för blivande lärare i och på nationella minoritetsspråk.
- En uppdelning av modersmålsämnet där det görs skillnad på de nationella minoriteterna och andra språk.
- Ett utökad uppdrag till Skolverket när det gäller insamling av statistik rörande barn, elever och lärare som ingår i de nationella minoriteterna.

Lärarnas Riksförbund avvisar följande förslag:

- Att det förutsätts att lärare som ska undervisa, och annan personal som ska arbeta med barnen/eleverna, på det aktuella språket också ska ha akademisk utbildning i språket.
- Inrättande av ett nationellt, gemensamt ämnesdidaktiskt centrum för de olika språken. Detta kan dock bli aktuellt på sikt.
- Att Skolverket ges uppdraget att utveckla läromedel. Detta uppdrag bör istället ges till de akademiska miljöerna.

Bakgrund till förbundets slutsatser

Den bredd av problem och möjliga lösningar som presenteras i rapporten visar tydligt hur svårt det är att återskapa språk och kulturer som en gång undertryckts. Till viss del tycks svårigheterna så stora så att de förslag som läggs snarare syftar till att leva upp till de konventioner vi anslutit oss till än till att göra faktisk skillnad för de olika minoriteterna. För att leva upp till detta krävs kostsamma, kraftfulla och långsiktiga insatser som kontinuerligt utvärderas.

Det krävs också en medvetenhet om de olika minoriteternas olika förutsättningar och behov något som tydligt belyses i rapporten. Hos de minoriteter som har en utbredning som föranlett inrättandet av förvaltningsområden finns en starkare kulturell bas. Till detta kommer att en stor del av den finsktalande minoriteten inte alls bor i de norra delarna av landet utan lever i områden där svenska är majoritetsspråk och där det oftast inte finns en egen finsk kultur att bevara – utan det är språket i sig som är det viktiga för att till exempel kunna hålla kontakt med släkt och familj.

För de grupper som talar romani chib och jiddish gäller att man istället lever i områden där man inte är den enda språkliga och kulturella minoriteten utan där det kan finnas många andra grupper med liknande behov och önskemål men skillnaden är att dessa inte har status som nationell minoritet. Oavsett dessa olikheter sinsemellan och likheter med andra grupper behövs särskilda insatser ifall de mål vi satt upp och de konventioner vi anslutit oss till ska få avsedd effekt.

Kommentarer till rapportens förslag

Lärarnas Riksförbund instämmer i behovet att förstärka och koncentrera de akademiska miljöerna för de nationella minoriteterna. Förbundet instämmer därför i förslaget att ge fem olika lärosäten ansvar för varsitt minoritetsspråk, Lärarnas Riksförbund har dock ingen uppfattning om var dessa bäst placeras. Det kan finnas skäl att ge dessa lärosäten ett särskilt uppdrag avseende lärarutbildning men det måste också vara möjligt att kombinera detta med lärarstudier vid ett annat lärosäte.

När det gäller frågan om undervisning i språket och/eller på språket så är det ett rimligt grundantagande att de studenter som väljer denna inriktning på sin lärarutbildning har en bakgrund i den aktuella minoriteten. Som framgår av rapporten kan det ändå innebära att den blivande läraren saknar tillräckliga kunskaper i minoritetsmodersmålet men då vi inte ställer krav på akademiska poäng i svenska för att undervisa på svenska kan vi inte heller göra det för andra språk.

Den som läser till lärare med avsikt att undervisa på minoritetsmodersmålet bör kunna få språkstöd i utbildningen. Här finns en parallell till det språkstöd i svenska som ges inom till exempel ulv-utbildningen, där personer med utländsk lärarexamen kompletterar sin utbildning till en svensk examen. När det gäller akademisk utbildning i språket bör fokus

ligga på de lärare som ska lära ut själva språket och då inte minst satsningar på dem som idag undervisar men saknar behörighet.

När det gäller förslagen rörande lärarutbildning finns några faktafel i rapporten som till viss del gör att förslagen inte är fullt ut tillämpbara. Det rör sig dels om uppgiften att lärare som utbildas mot förskoleklass och årskurs 1-3 skulle vara behöriga i förskolan, så är inte fallet. Dels att lärare som utbildas mot 4-6 skulle vara behöriga i 1-3, de är behöriga i årskurs 3 men inte i årskurs 1 och 2.

I förskola och fritidshem finns ett stort behov av personal som kan tala språken med barnen, det rör sig om förskollärare och fritidspedagoger men också om barnskötare och annan personal. Till detta kommer behovet av akademiskt utbildad personal i språket som kan ge regelrätt modersmålsstöd.

Lärarnas Riksförbund stödjer förslaget att göra det möjligt att välja ämnet ”minoritetsmodersmål” i både grundlärarutbildningen F-3 och 4-6 och i ämneslärarutbildningen. Förbundet stödjer också förslaget att de nationella minoritetsspråken lyfts ur begreppet modersmål och får en egen benämning i bilaga 4 till högskoleförordningen och i sammanhang där det hänvisas till denna.

Som ett komplement till möjligheten att läsa till lärare i (eller på) minoritetsspråken inom den reguljära lärarutbildningen instämmer förbundet i att det behövs särskilda satsningar liknande ”säl, val och ulv”. Inom ramen för dessa skulle man kunna pröva behörighet via preparandutbildning och andra alternativa vägar till läraryrket.

En viktig målgrupp för en sådan satsning är de som redan är yrkesverksamma men saknar behörighet alternativt tillräcklig egen språklig förmåga på minoritetsspråket. Förbundet vill här passa på att betona att vi anser att alla elever har rätt till behöriga och legitimerade lärare varför kravet på legitimation för tillsvidareanställning och betygsättning naturligtvis även ska omfatta dessa lärare.

Lärarnas Riksförbund instämmer i regeringens beslut att inte genomföra de föreslagna ändringarna i studiemedelssystemet. För dem som läser på grundläggande och gymnasial nivå finns redan system för viss avskrivning när man går vidare till högre studier och dessa bör vara tillämpliga här.

Dock stödjer förbundet förslagen om stipendiefinansiering. Det finns redan idag ett stort antal stipendier att söka för att helt eller delvis finansiera akademiska studier. Stipendier skulle därmed inte innebära samma avvikelser från normen som en avskrivning av skulder. Här finns också möjligheter för minoritetsgrupperna själva att bygga upp system för stipendier, något som redan existerar i den samiska minoriteten. De olika minoriteterna är själva olika starka, organisatoriskt och finansiellt men ett

mål med arbetet att stärka minoriteternas ställning skulle kunna vara att de ska ta ansvar för sådana fonder och stipendier.

I princip stödjer Lärarnas Riksförbund inrättandet av nationella ämnesdidaktiska centra och därtill kopplade forskarskolor. I detta läge kan det dock finnas skäl att börja med att bygga upp de akademiska miljöerna i de enskilda ämnena – även där bör det bedrivas ämnesdidaktisk forskning eftersom de ges uppdrag inom lärarutbildningen. På längre sikt, när de enskilda ämnesmiljöerna stärkts kan det vara relevant att satsa på ett nationellt ämnesdidaktiskt centra för minoritetsspråken.

Med vänlig hälsning
LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Metta Fjelkner
Förbundsordförande

Anna Jändel-Holst